

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» (Із змінами, внесеними згідно із Законом №380-IV (380-15) від 26.12.2002). // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2002. — № 20.
2. <http://www.vntu.org.edu>.
3. http://www.distance_learning/unesco.edu.org.eu.

Олег ТРЕМБОВЕЦЬКИЙ

УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ З РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ СПОСТЕРЕЖЛИВОСТІ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто основні шляхи удосконалення роботи з розвитку професійної спостережливості в курсантів. Визначено необхідність підвищення спрямованості педагогічного процесу з метою розвитку професійної спостережливості в курсантів, використання організаційного потенціалу та удосконалення змісту програм і занять з окремих навчальних дисциплін.

У наш час важливою складовою професійної підготовки майбутніх захисників кордону є формування у них професійних якостей, що необхідні офіцерам Державної прикордонної служби України (ДПСУ) при виконанні поставлених перед ними завдань. У військовій педагогіці є роботи з питань окремих складових професійної підготовки різних родів військ Збройних Сил України. Зокрема, Ю. О. Овчаренко досліджував психологічні особливості професійної самосвідомості військовослужбовців військ протиповітряної оборони, А. С. Окіпняк — педагогічні умови формування професійних якостей у військовослужбовців-водолазів, Т. О. Шаргун — формування професійної компетентності у майбутніх офіцерів залізничного транспорту.

Стосовно професійних якостей офіцера-прикордонника, необхідно зазначити, що вони розглядаються в дослідженні А. О. Афанасьева про психологічні основи становлення військово-професійної відповідальності у курсантів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (НАДПСУ), В. О. Балашова — про формування професійних якостей у курсантів-прикордонників у процесі професійного навчання, А. М. Ващенко — про формування професійної мобільності майбутніх офіцерів у процесі навчання у військових вищих навчальних закладах (ВВНЗ), О. В. Винограда — про педагогічні умови формування професійних якостей військовослужбовців-кінологів у процесі навчання [43], О. В. Діденка — про педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх офіцерів, В. Г. Кельбя — про виховання професійних якостей у майбутніх офіцерів оперативно-розшукових органів прикордонних військ України, А. А. Кучеренка — про педагогічні основи вдосконалення професійної підготовки прикордонників в умовах службової діяльності.

Вивчення усіх видів професійної діяльності офіцерів-прикордонників (підрозділів прикордонного контролю, оперативно-розшукових органів, підрозділів охорони державного кордону, виховних структур), аналіз посадових інструкцій, функціональних обов'язків, анкетування, спостереження, оцінка складності службових завдань, аналіз умов повсякденної діяльності свідчить про важливу роль такої однієї з найбільш важливих професійних якостей офіцера, як спостережливість. Вона забезпечує успішність результатів та ефективність діяльності з охорони державного кордону, без неї офіцер-прикордонник не може в повному обсязі виконувати свої обов'язки. Проте наукових робіт, присвячених дослідженню ефективних педагогічних шляхів формування в курсантів спостережливості, немає.

Метою статті є визначення шляхів удосконалення роботи з розвитку професійної спостережливості в курсантів-прикордонників.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, вивчення досвіду роботи і поглядів викладачів ВВНЗ показав, що професійна спостережливість є складною самостійною професійною якістю, для розвитку якої в слухачів і курсантів необхідні певні педагогічні умови. У визначенні цих умов важливе значення має урахування досвіду офіцерів-прикордонників, котрі мають розвинену якість професійної спостережливості. У результат бесід з викладачами та офіцерами Ізмаїльського, Мостиського, Мукачівського та Чопського прикордонних загонів з'ясувалося, що 38% викладачів підтримують думку про те, що потрібно врахувати в педагогічній

концепції навчання у ВВНЗ положення про необхідність повноцінного розвитку в курсантів і слухачів професійної спостережливості офіцера. Вказано пов'язано з високою значимістю цієї професійно-психологічної якості для майбутніх офіцерів ДПСУ. Ця якість допоможе їм у практичній діяльності більш успішно, порівняно з ненавченими офіцерами, сприймати звукові сигнали, часові проміжки, нетипові ознаки людини, більш успішно розпізнавати осіб й автотранспортні засоби, що перебувають у розшуку, бути спостережливішими при перевірці документів у підозрілих осіб, які перетинають Державний кордон України.

Викладачі згодні з тим, що однією із фахово-значимих якостей випускника ВВНЗ повинна бути професійна спостережливість, оскільки вона необхідна для вміння ідентифікувати особистість за зовнішніми даними, поведінкою, емоційним станом при перевірці документів на державному кордоні, тобто для ефективного виконання професійних обов'язків.

Респонденти відзначають необхідність підвищення спрямованості педагогічного процесу на розвиток професійної спостережливості в курсантів і слухачів. Вони схвалюють включення до вступної частини навчальних програм з «Основ психології й педагогіки», «Прикордонної служби», «Організації та здійсненні прикордонного контролю», «Адміністративної діяльності в органах охорони державного кордону», «Основ оперативно-розшукової діяльності», «Кримінологічної характеристики злочинів та їх профілактики», «Методики розслідування злочинів» як однієї із цілей навчального курсу формування в курсантів умінь і навичок, необхідних для розвитку професійної спостережливості офіцера ДПСУ.

За організаційним напрямком респонденти підтримують думку про те, що в організаційних вказівках з підготовки фахівців ВВНЗ потрібно вказувати на необхідність педагогічної оцінки досягнутого рівня розвитку професійної спостережливості в кожного випускника. Це пов'язане з тим, що оцінка є одним зі структурних компонентів педагогічної діяльності. Оцінні реакції педагогів мають важливе значення для курсантів і слухачів.

24,9% опитаних згодні з тим, що необхідно розподілити завдання з розвитку професійної спостережливості офіцера ДПСУ між відповідальними виконавцями. Так, наприклад, респонденти вважають, що викладачі «Основ психології й педагогіки» у НАДПСУ повинні бути відповідальними за розвиток в курсантів умінь і навичок візуально виявляти й розрізняти ознаки об'єктів, ідентифікувати зорові об'єкти, виявляти і розрізняти ознаки шумів та ідентифікувати шуми, виявляти й розрізняти ознаки запахів та ідентифікувати запахи, на дотик виявляти й розрізняти ознаки об'єктів та ідентифікувати професійно-значимі об'єкти, ідентифікувати психічні особливості людини при спостереженні.

Вони зазначають також, що викладачі навчальних дисциплін «Прикордонна служба», «Організація та здійснення прикордонного контролю», «Адміністративна діяльність в органах охорони державного кордону» мають бути відповідальними за формування в курсантів і слухачів умінь та навичок виявляти при спостереженні нетипові ознаки людини, впізнавати особистість, яка перебуває у розшуку, на основі її словесного портрета, фоторобота або фотографії. Відповідно викладачі «Кримінології», «Кримінологічної характеристики злочинів та їх профілактики», «Методики розслідування злочинів», «Основ оперативно-розшукової діяльності» повинні відповідати за формування в курсантів умінь і навичок виявляти ознаки кримінальної заміни документів, професійно спостерігати за місцевістю й оцінювати її, спостерігати за приміщеннями і різними спорудами. Такий розподіл обов'язків є доцільним з огляду на функції, що їх виконують викладачі цих дисциплін, і зміст програм цих дисциплін.

Близько 38% респондентів позитивно оцінюють думку про важливість проведення в НАДПСУ регулярних зборів, на яких необхідно всебічно висвітлювати питання про поширення позитивного досвіду навчально-виховної роботи у навчальних закладах України та інших країн з розвитку професійної спостережливості та інших професійно-значимих якостей у курсантів і слухачів, а також щодо створення умов для впровадження в навчально-виховний процес педагогічних технологій розвитку професійної спостережливості. Респонденти вказують також на необхідність розробки рекомендацій щодо підвищення рівня професійної діяльності із розвитку професійної спостережливості та інших професійно-важливих якостей у курсантів, надання організаційно-методичної та інформаційної допомоги викладачам щодо навчання курсантів і слухачів прийомам розвитку професійної спостережливості.

Щодо вдосконалення змістовних заходів розвитку професійної спостережливості в курсантів викладачі «Основ психології й педагогіки» вказують на доцільність збільшити час

для формування професійної спостережливості в 5–8 разів. Без цього, на їхню думку, вдосконалення програмно-змістовних заходів буде неефективним. Це можна пояснити тим, що за той невеликий час (1–5 годин), який відводиться на відповідну тему або окремі питання в навчальній дисципліні, не можна провести змістовну роботу з розвитку професійної спостережливості в курсантів і слухачів.

Щодо вдосконалення методики проведення занять, пов'язаних з розвитком професійної спостережливості офіцера ДПСУ, 28,1% осіб, які брали участь у бесідах, підтримали думку про те, що вдосконалити методику розвитку професійної спостережливості при традиційному навчанні потрібно за рахунок більш повної реалізації в навчальному процесі окремих дидактичних принципів, насамперед принципу прикладної спрямованості навчання. При цьому пропонується, щоб добір і подання навчального матеріалу, вибір умов, способи їхнього використання, прийоми показу — все було б максимально підпорядковане, пов'язане з особливостями службової діяльності офіцерів ДПСУ.

21,7% респондентів схвалили думку про те, що при використанні методик формування спостережливості потрібно дотримуватись принципу розмаїтості. Для цього на тренінгових заняттях необхідно виходити з курсантами на реальні вулиці, вокзали тощо, проводити різні рольові ігри, де роль підозрілих особистостей можуть виконувати спеціально підготовлені слухачі й курсанти, використовувати прилади нічного бачення, художні або спеціальні кіно та відеофільми, різні словесні портрети, фотоальбоми, жести й ін. При цьому розмаїтість при тренінгу з розвитку професійної спостережливості потрібно підпорядковувати певній системі, типологізації окремих дій і ситуацій.

14,9% респондентів вважають, що принцип доступності навчання за високого рівня труднощів в методиці навчання потрібно реалізовувати так, щоб проводити з курсантами систематичні тренування з розвитку професійної спостережливості в умовах значних навантажень. При цьому вибір складності навчального матеріалу й часу можна здійснювати дослідним шляхом. Якщо курсанти легко виконують завдання, складність можна збільшувати, і навпаки. Після початкових вправ з певної теми складність потрібно збільшувати. Послідовності нарощування складності важливо дотримуватися від вправи до вправи. В усіх випадках можна орієнтуватися на реальні успіхи групи при засвоєнні того або іншого вміння чи навички, що є складовими педагогічної структури професійної спостережливості офіцера ДПСУ.

Щодо вдосконалення матеріально-технічного забезпечення занять, на яких передбачено розвивати професійну спостережливість офіцера ДПСУ, 33,2% викладачів, що брали участь у бесідах, позитивно оцінили використання для розвитку професійної спостережливості можливостей технічних засобів навчання й особливо мультимедійної установки. За допомогою останньої можна, зокрема, показувати фільми, що відтворюють ту або іншу ситуацію службової діяльності, наприклад, ситуацію, коли кордон перетинає певна кількість громадян (роль яких можуть виконувати переодягнені й спеціально навчені курсанти й слухачі). При цьому викладач може пропонувати курсантам переглянути фільм, визначити специфічні ознаки в людей: незвичні слова, спеціальні жести, особливості постави, ходи та ін.

Щодо вдосконалення контрольних заходів, пов'язаних з розвитком у курсантів професійної спостережливості офіцера ДПСУ, 21,6 % опитаних згодні з тим, що при формуванні професійної спостережливості контроль за курсантами повинен полягати насамперед у діагностиці ступеня розвитку вмінь і навичок, які є складовими її педагогічної структури. Викладачі зазначають, що таку діагностику потрібно проводити у вигляді тестування як мінімум двічі: на початку навчання та в кінці для того, щоб визначити початковий і кінцевий рівні. 13,2% респондентів підтримали думку про те, які необхідно давати курсантам щоденне завдання для розвитку тих вмінь або навичок, що є складовими педагогічної структури професійної спостережливості офіцера ДПСУ, з обов'язковою перевіркою цього завдання на семінарському або практичному занятті.

Викладачі зазначили, що для введення запропонованих заходів удосконалення процесу розвитку професійної спостережливості в курсантів потрібно змінити навчальні програми з окремих спеціальних дисциплін, а також змістовне, організаційне, методичне і матеріально-технічне забезпечення відповідних навчальних занять.

Частина респондентів справедливо висловила думку про те, що зазначені шість педагогічних шляхів не є вичерпними. Майже 80% опитаних вказали на додатковий педагогічний шлях, зокрема,

про організацію спецкурсу «Професійна спостережливість офіцера ДПСУ», що передбачав би переважно самостійні тренування курсантів і слухачів у вільний від навчальних занять час, але під педагогічним керівництвом викладача. При вивченні спецкурсу курсанти і слухачі добровільно беруть участь у тренінгу професійної спостережливості, що сприяє їхній більшій самовіддачі, активності і цілеспрямованості. Це майже не вимагає додаткових витрат основного навчального часу. В педагогічній літературі [3; 4] є описи успішного проведення подібних спецкурсів з розвитку професійних якостей в інших навчальних закладах.

Таким чином, анкетування й бесіди, проведені з викладачами, підтвердили дані, отримані на основі теоретичного вивчення наукової літератури про те, що для вдосконалення процесу розвитку професійної спостережливості у курсантів ВВНЗ необхідно провести комплекс педагогічних заходів: підвищити спрямованість педагогічного процесу на розвиток професійної спостережливості в курсантів; використати організаційні потенціали для формування цієї професійно-значимої якості в курсантів та вдосконалити зміст програм і занять з відповідних навчальних дисциплін; поліпшити матеріально-технічне забезпечення занять; удосконалити методику проведення занять; удосконалити контрольні оцінні заходи з розвитку професійної спостережливості в курсантів і слухачів. Більшість опитаних викладачів підтримали ідею про введення факультативного спецкурсу як додаткового педагогічного шляху для вдосконалення процесу розвитку професійної спостережливості в курсантів і слухачів, у процесі якого потрібно реалізувати відповідну педагогічну технологію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інструкція з організації, планування та ведення навчально-виховного процесу в Національній академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. — Хмельницький: Вид-во Національної академії ДПСУ, 2003. — 181 с.
2. Нецадим М. І. Особливості застосування психологічної діагностики в процесі психолого-педагогічного забезпечення підготовки військових фахівців // Військова освіта. — 2002. — № 10. — С. 3–14.
3. Попов С. В. Визуальное наблюдение. — СПб.: Речь, Семантика-С, 2002. — 320 с.
4. Регущ Л. А. Практикум по наблюдению и наблюдательности. — СПб: Питер, 2001. — 176 с.

Інна ГРОД,
Олександр ДУДІН

СТВОРЕННЯ ПРОГРАМОВАНИХ АНІМАЦІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ FLASH-ТЕХНОЛОГІЙ

Технологія Macromedia Flash, крім розвинених засобів для малювання і анімації, має вбудовану мову програмування Action Script. Вона не тільки дозволяє створювати програмовану анімацію, flash-ігри та інтерактивні web-сторінки, а й є прекрасною ілюстрацією теорії об'єктно-орієнтованого програмування (ООП).

Мета статті – описати 12-годинний навчальний курс для учнів старшої школи, окремі елементи якого можуть використовуватися у складі профільних курсів («Web-програмування», «Web-дизайн», «Об'єктно-орієнтоване програмування» й ін.), а також для самостійного вивчення.

Мета курсу:

- зацікавити учнів, продемонструвати їм можливості сучасних програмних засобів для створення інтерактивних web-додатків;
 - ознайомити учнів з основами ООП;
 - продемонструвати застосування мови Action Script для створення інтерактивних додатків;
 - поглибити наявні знання і вміння в роботі з Macromedia Flash.
 - Для успішного вивчення курсу учні повинні:
 - мати уявлення про flash-анімацію, ключові кадри і базові дії в Action Script;
 - уміти створювати прості зображення і працювати з бібліотеками зображень;
 - володіти початковими навичками у програмуванні, знати основні алгоритмічні конструкції.
- Виклад матеріалу розрахований на роботу з пакетом Macromedia Flash версії 5 або вище.